

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SĨ PHẠM HÀ NỘI

LÊ KIM CHI

**CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU
KINH TẾ NÔNG NGHIỆP Ở TỈNH THANH HÓA
TRONG GIAI ĐOẠN 2000-2010**

LUẬN ÁN TIẾN SỸ ĐỊA LÝ HỌC

Hà Nội, 2013

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SĨ PHẠM HÀ NỘI

LÊ KIM CHI

**CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU
KINH TẾ NÔNG NGHIỆP Ở TỈNH THANH HÓA
TRONG GIAI ĐOẠN 2000-2010**

Chuyên ngành: Địa lý học

Mã số : 62.31.95.01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ ĐỊA LÝ HỌC

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC

1. PGS.TS. Nguyễn Minh Tuệ

2. PGS.TS. Lê Văn Trùng

Hà Nội, 2013

Lời cam đoan

Tôi xin cam đoan rằng số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận án này là trung thực và không trùng lặp với các đề tài khác. Tôi cũng xin cam đoan rằng mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận án này đã được cảm ơn và các thông tin trích dẫn trong luận án đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Tác giả luận án

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	12
1. Tính cấp thiết của đề tài nghiên cứu	12
2. Lịch sử nghiên cứu	13
3. Mục tiêu, nhiệm vụ và giới hạn nghiên cứu	17
3.1. Mục tiêu	17
3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu.....	17
3.3. Giới hạn phạm vi nghiên cứu.....	17
4. Các quan điểm và phương pháp nghiên cứu	18
4.1. Quan điểm nghiên cứu	18
4.1.1. <i>Quan điểm tổng hợp lãnh thổ</i>	18
4.1.2. <i>Quan điểm hệ thống</i>	18
4.1.3. <i>Quan điểm phát triển bền vững</i>	19
4.1.4. <i>Quan điểm lịch sử viễn cảnh</i>	19
4.2. Các phương pháp nghiên cứu	20
4.2.1. <i>Phương pháp thống kê, xử lý số liệu trong phòng</i>	20
4.2.2. <i>Phương pháp phân tích hệ thống</i>	20
4.2.3. <i>Phương pháp bản đồ và hệ thống thông tin địa lý (GIS)</i>	20
4.2.4. <i>Phương pháp khảo sát thực địa</i>	21
5. Đóng góp của luận án	21
6. Cấu trúc của luận án	22
Chương I: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU KINH TẾ NÔNG NGHIỆP	23
1.1. CƠ SỞ LÝ LUẬN	23
1.1.1. Cơ cấu kinh tế và chuyển dịch cơ cấu kinh tế	23
1.1.1.1. Cơ cấu kinh tế	23
a. <i>Khái niệm</i>	23
b. <i>Các khía cạnh biểu hiện</i>	23
1.1.1.2. Chuyển dịch cơ cấu kinh tế	24
1.1.2. Cơ cấu kinh tế nông nghiệp và chuyển dịch cơ cấu kinh tế nông nghiệp	25
1.1.2.1. Kinh tế nông nghiệp	25

1.1.2.2. Cơ cấu kinh tế nông nghiệp	26
<i>a. Khái niệm</i>	26
<i>b. Đặc trưng của cơ cấu kinh tế nông nghiệp</i>	26
<i>c. Các khía cạnh biểu hiện của cơ cấu kinh tế nông nghiệp.....</i>	26
1.1.2.3. Chuyển dịch cơ cấu kinh tế nông nghiệp	27
1.1.3. Các nhân tố ảnh hưởng đến quá trình CDCCKTNN	29
1.1.3.1. Các nhân tố tự nhiên	29
<i>a. Vị trí địa lý</i>	29
<i>b. Điều kiện tự nhiên và tài nguyên thiên nhiên.....</i>	29
1.1.3.2. Các nhân tố kinh tế - xã hội	30
<i>a. Chính sách kinh tế.....</i>	30
<i>b. Thị trường</i>	31
<i>c. Vốn đầu tư.....</i>	32
<i>d. Khoa học-công nghệ</i>	32
<i>e. Dân cư và nguồn lao động</i>	33
<i>f. Cơ sở hạ tầng và cơ sở vật chất kỹ thuật</i>	33
<i>g. Đô thị hóa và công nghiệp hóa</i>	34
1.1.4. Các chỉ tiêu phân tích CDCCKTNN theo ngành và theo lãnh thổ.....	34
1.1.4.1. Các chỉ tiêu chung	34
1.1.4.2. Nhóm các chỉ tiêu phân tích CDCCKTNN theo ngành	36
1.1.4.3. Nhóm các chỉ tiêu phân tích CDCCKTNN theo lãnh thổ.....	37
1.2. THỰC TIỄN CDCCKTNN VIỆT NAM VÀ VÙNG BTB GIAI ĐOẠN 2000-2010	38
1.2.1. Khái quát CDCCKTNN Việt Nam trong giai đoạn 2000-2010.....	38
1.2.2. CDCCKTNN vùng BTB giai đoạn 2000-2010	42
1.3. TIỂU KẾT CHƯƠNG I	45
Chương II: CÁC NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG VÀ CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU KINH TẾ NÔNG NGHIỆP TỈNH THANH HÓA TRONG GIAI ĐOẠN 2000-2010.....	47
2.1. CÁC NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG.....	47
2.1.1. Các nhân tố tự nhiên	47
2.1.1.1. Vị trí địa lý.....	47
2.1.1.2. Địa hình.....	48
2.1.1.3. Khí hậu.....	49

2.1.1.4. Tài nguyên đất.....	49
2.1.1.5. Tài nguyên nước.....	51
2.1.1.6. Tài nguyên sinh vật.....	52
a. Tài nguyên rừng.....	52
b. Tài nguyên sinh vật biển.....	53
2.1.2. Các nhân tố kinh tế - xã hội.....	54
2.1.2.1. Đường lối, chính sách.....	54
2.1.2.2. Thị trường tiêu thụ.....	55
2.1.2.3. Vốn đầu tư.....	56
2.1.2.4. Khoa học-công nghệ.....	57
2.1.2.5. Công nghiệp chế biến.....	59
2.1.2.6. Cơ sở hạ tầng.....	59
2.1.2.7. Cơ sở vật chất kỹ thuật.....	61
2.1.2.8. Đô thị hóa và công nghiệp hóa.....	62
2.1.2.9. Dân cư, nguồn lao động.....	63
a. Dân cư.....	63
b. Lao động.....	65
2.1.3. Đánh giá chung.....	66
2.2. CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU KINH TẾ NÔNG NGHIỆP Ở TỈNH THANH HOÁ TRONG GIAI ĐOẠN 2000-2010.....	68
2.2.1. Khái quát sự phát triển kinh tế và CDCCKT tỉnh Thanh Hóa - 2000-2010.....	68
2.2.2. Biến động diện tích đất nông nghiệp tỉnh Thanh Hóa trong giai đoạn 2000-2010.....	71
2.2.2.1. Cơ cấu sử dụng đất.....	71
2.2.2.2. Biến động diện tích đất nông nghiệp.....	72
a. Đất sản xuất nông nghiệp.....	73
b. Đất lâm nghiệp.....	75
c. Đất nuôi trồng thủy sản.....	75
d. Đất làm muối.....	75
e. Đất nông nghiệp khác.....	76
2.2.3. Chuyển dịch cơ cấu kinh tế ngành N-L-TS.....	76
2.2.3.1. Khái quát chung.....	76
2.2.3.2. Ngành nông nghiệp.....	77

a. Ngành trồng trọt.....	78
b. Ngành chăn nuôi.....	89
c. Dịch vụ nông nghiệp.....	95
2.2.3.3. Ngành thủy sản.....	96
a. Khái quát chung.....	96
b. Ngành khai thác thủy sản.....	98
c. Ngành nuôi trồng.....	101
d. Dịch vụ nghề cá.....	105
2.2.3.4. Ngành lâm nghiệp.....	107
2.2.4. Chuyển dịch cơ cấu lãnh thổ N-L-TS tỉnh Thanh Hóa giai đoạn 2000-2010.....	111
2.2.4.1. Sự phân hóa lãnh thổ sản xuất N-L-TS tỉnh Thanh Hóa.....	111
2.2.4.2. Các hình thức tổ chức lãnh thổ N-L-TS chủ yếu.....	116
a. Hộ gia đình.....	116
b. Trang trại.....	118
c. Vùng chuyên canh, tập trung sản xuất.....	120
2.2.5. Đánh giá chung về CDCKTN-L-TS trong giai đoạn 2000-2010.....	130

Chương III: ĐỊNH HƯỚNG VÀ CÁC GIẢI PHÁP CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU KINH TẾ NÔNG NGHIỆP TỈNH THANH HÓA ĐẾN NĂM 2020.....

3.1. QUAN ĐIỂM, MỤC TIÊU.....	133
3.1.1. Quan điểm.....	133
3.1.2. Mục tiêu chuyển dịch cơ cấu N-L-TS tỉnh Thanh Hóa đến năm 2020.....	135
3.2. ĐỊNH HƯỚNG CDCKTNN TỈNH THANH HÓA ĐẾN NĂM 2020.....	135
3.2.1. Định hướng phát triển N-L-TS giai đoạn đến năm 2020.....	135
3.2.2. Dự báo biến động sử dụng đất nông nghiệp giai đoạn 2010-2020.....	136
3.2.3. Định hướng chuyển dịch cơ cấu ngành.....	137
3.2.3.1. Ngành nông nghiệp.....	138
3.2.3.2. Thủy sản.....	139
3.2.3.3. Lâm nghiệp.....	140
3.2.4. Định hướng chuyển dịch cơ cấu lãnh thổ.....	141
3.2.4.1. Hộ gia đình.....	141
3.2.4.2. Trang trại.....	142

3.2.4.3. <i>Vùng chuyên canh</i>	142
3.2.4.4. <i>Tiểu vùng nông nghiệp</i>	144
3.3. CÁC GIẢI PHÁP CDCCKTN-L-TS TỈNH THANH HÓA ĐẾN NĂM 2020 ..	146
3.3.1. Trong ngành nông nghiệp	146
3.3.2. Trong lâm nghiệp	147
3.3.3. Trong ngành thủy sản	149
3.3.4. Giải pháp về vốn đầu tư.....	150
3.3.5. Giải pháp thị trường.....	152
3.3.6. Giải pháp về cơ chế, chính sách.....	153
3.3.7. Giải pháp về khoa học - công nghệ và phát triển công nghiệp chế biến	155
3.3.7.1. <i>Khoa học công nghệ</i>	155
3.3.7.2. <i>Phát triển công nghiệp chế biến</i>	157
3.3.8. Giải pháp về nguồn nhân lực.....	157
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	158
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ	157
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	161

DANH MỤC BẢNG

Bảng 1.1. Cơ cấu GTSX ngành N-L-TS Việt Nam giai đoạn 2000-2010	38
Bảng 1.2. Cơ cấu GTSX ngành nông nghiệp giai đoạn 2000-2010	40
Bảng 1.3. Cơ cấu GTSX N-L-TS vùng BTB giai đoạn 2000-2010	42
Bảng 2.1. Vốn đầu tư từ ngân sách giai đoạn 2001-2010	56
Bảng 2.2. Vốn sản xuất kinh doanh bình quân của các doanh nghiệp	57
Bảng 2.3. Cơ cấu lao động đang làm việc trong các ngành kinh tế của	65
Bảng 2.4. GDP và cơ cấu GDP tỉnh Thanh Hóa giai đoạn 2000-2010	69
Bảng 2.5. Biến động diện tích đất nông nghiệp tỉnh Thanh Hóa giai đoạn 2000-2010	73
Bảng 2.6. GTSX và cơ cấu GTSX N-L-TS tỉnh Thanh Hóa giai đoạn 2000-2010	76
Bảng 2.7. GTSX và cơ cấu GTSX NN tỉnh Thanh Hóa giai đoạn 2000-2010	77
Bảng 2.8. Chuyển dịch CCGTSX ngành trồng trọt giai đoạn 2000-2010	79
Bảng 2.9. Diện tích, năng suất, sản lượng rau, đậu giai đoạn 2000-2010	84
Bảng 2.10. Một số chỉ tiêu phát triển ngành chăn nuôi giai đoạn 2000-2010	89
Bảng 2.11. Cơ cấu GTSX chăn nuôi theo phân theo nhóm vật nuôi và sản phẩm	90
Bảng 2.12. Số lượng đàn gia súc gia cầm tỉnh Thanh Hóa giai đoạn 2000-2010	91
Bảng 2.13. Một số chỉ tiêu phát triển ngành thủy sản giai đoạn 2000-2010	97
Bảng 2.14. Biến động diện tích nuôi trồng thủy sản	102
Bảng 2.15. GTSX và cơ cấu GTSX lãnh thổ N-L-TS năm 2000, 2010	114
Bảng 2.16. Cơ cấu GTSX nội bộ các ngành N-L-TS trên các vùng lãnh thổ.	115
Bảng 2.17. Số hộ, lao động nông nghiệp, tỉnh Thanh Hóa 2000-2010	117
Bảng 2.18. Số lượng trang trại năm 2010 phân theo ngành hoạt động	118
Bảng 2.19. Biến động về số lượng trang trại giai đoạn 2010-2010	119
Bảng 2.20. Tổng hợp phát triển vùng chuyên canh tỉnh Thanh Hóa 2000-2010	125
Bảng 3.1. Biến động sử dụng đất nông nghiệp giai đoạn 2011-2020	136
Bảng 3.2. Một số chỉ tiêu phát triển N-L-TS đến năm 2020	137
Bảng 3.3. Một số chỉ tiêu phát triển ngành nông nghiệp đến năm 2020	138
Bảng 3.4. Một số chỉ tiêu phát triển ngành thủy sản đến năm 2020	140
Bảng 3.5. Định hướng dịch chuyển cơ cấu kinh tế hộ gia đình đến năm 2020	141

DANH MỤC BIỂU ĐỒ

Hình 1.1.Cơ cấu GTSX nông nghiệp vùng Bắc Trung Bộ năm 2000 và 2010	43
Hình 2.1.Cơ cấu kinh tế vùng BTB và Thanh Hóa năm 2000 và 2010	69
Hình 2.2.Cơ cấu sử dụng đất năm 2000 và 2010 (%).....	71
Hình 2.3.CDCC ngành thủy sản Thanh Hóa giai đoạn 2000-2010	98
Hình 2.4.Biến động diện tích đất lâm nghiệp có rừng 2000-2010 (ha)	107
Hình 2.5.CDCCKT lâm nghiệp tỉnh Thanh Hóa giai đoạn 2000-2010	110

DANH MỤC BẢN ĐỒ

Bản đồ hành chính tỉnh Thanh Hóa.....	43
Bản đồ các nhân tố tự nhiên ảnh hưởng đến CDCCKTNN tỉnh Thanh Hóa.....	44
Bản đồ các nhân tố KT-XH chủ yếu ảnh hưởng đến CDCCKTNN tỉnh Thanh Hóa.....	50
Bản đồ biến động diện tích đất nông nghiệp giai đoạn 2000-2010.....	67
Bản đồ ngành trồng trọt tỉnh Thanh Hóa giai đoạn 2000-2010.....	74
Bản đồ ngành chăn nuôi tỉnh Thanh Hóa giai đoạn 2000-2010.....	85
Bản đồ ngành thủy sản tỉnh Thanh Hóa giai đoạn 2000-2010.....	92
Bản đồ ngành lâm nghiệp tỉnh Thanh Hóa giai đoạn 2000-2010.....	103
Bản đồ CDCCKT lãnh thổ NN tỉnh Thanh Hóa giai đoạn 2000-2010.....	107